

LBRIS

We know
books

Ștefan Velovan

Ștefan Velovan

***Introducere
în
psihologia pedagogică***

**Ediție critică, studiu introductiv, note și
comentarii de Adrian Michiduță**

aius
CRAIOVA
2023

[19] *Atenția*, concentrare a spiritului asupra ceva. Atenția este fenomenul psihic de orientare, activare selectivă și concentrare a activității și procesualității psihice în raport cu obiectivele lumii înconjurătoare.

Vezi Ștefan Velovan, *Cercetări logico-psihologice*, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, Craiova, Editura Aius, 2011.

IV. SENTIMENTUL

[20] *Sentiment*, stare afectivă complexă, combinație de elemente emotive și imaginative, mai mult sau mai puțin clară, stabilă, care persistă în absența oricărui stimul. Sentimentul este legat de tendințele profunde ale individului, de impresiile sale, de dorințele satisfăcute sau frustrate.

V. VOINȚA

[21] *Voința*, aptitudine de a-și actualiza și realiza intențiile. *Voința* este expresia Eului, dar și a personalității totale, a motivațiilor inconștiente, ca și a educației sociale, a învățării și a inteligenței.

Potrivit schemei clasice, *voința* implică: a) o evocare de motive; b) o deliberare; c) o decizie; d) o execuție. T. Ribot distinge două categorii de tulburări ale *voinței*: prin *exces de impulsie* (furie pasageră) și prin *deficit de inhibiție* (incapacitatea de a rezista dorințelor: de exemplu, alcoolicii, etc.). Cel lipsit de *voință* se numește *veleitar* sau *abulic*. Omul cu *voință* se deosebește de cel *abulic*. Subiectul *abulic* este incapabil să ia o decizie sau să realizeze un proiect. Ineficacitatea sa, de care este conștient, îi sporește stare de indispoziție.

Voința are o serie de calități, după care o putem evalua. Cele mai importante sunt: *hotărârea*. În funcție de intensitatea pe care o atinge această calitate, distingem oameni a) *hotărâți și ezitanți* (oscilanți); b) *perseverenți*; c) *fermi și dârzi*; d) *stăpâni pe sine*; e) *independenți și cu inițiativă în acțiune*.

CUPRINS

Cuvânt asupra ediției	5
Adrian Michiduță, Ștefan Velovan un psihopedagog herbartian de nuanță junimistă	8
a) Preliminarii	8
b) Psihologia	14
c) Pedagogia	30
I. Noțiuni introductive	64
1.1 Știința psihologiei	64
1.2 Deosebirea dintre fenomenele psihice și fizice	65
1.3 Izvoarele științei despre suflet	65
1.4 Creierii și nervii ca organe ale vieții sufletești	66
1.5 Mijloacele prin care putem feri creierul și nervii de primejdie	66
1.6 Mijloacele care ajută la formarea creierului și nervilor	67
1.7 Cele trei părți ale psihologiei	68
II. Cunoașterea	70
2.1 Senzația	70
2.2 Percepția	71
2.3 Iluzia și halucinația	73
2.4 Intuiția	73
2.5 Reprezentarea (ideea)	75
2.6 Aplicarea pedagogică asupra intuiției și ideii	76
2.7 Reproducerea și asocierea	79
2.8 Mecanica psihologică. Asocierea ideilor	81
2.9 Complexiunea	82
2.10 Formarea noțiunii abstracte din idei identice	85
2.11 Asocierea ideilor complexe identice și neidentice care reprezintă fapte succesive	86
2.12 Reproducerea ideilor	88
2.13 Reproducerea ideilor neidentice	89
2.14 Circulația ideilor	92
2.15 Memoria	93

2.16 Felurile memoriei	95
2.17 Însemnătatea	96
2.18 Dezvoltarea memoriei	97
2.19 Imaginația și fantezia	98
2.20 Variația imaginației	100
III. Formele logice	104
3.1 Noțiunea	104
3.2 Judecata	108
3.3 Raționamentul	111
3.4 Inteligența și rațiunea	113
3.5 Apercepția	113
3.6 Atenția	114
3.7 Atenția apercipțională	115
3.8 Interesul pedagogic	116
IV. Sentimentul	118
4.1 Felurile sentimentului	119
4.2 Sentimentele împărțite după conținutul ideilor	121
4.3 Sentimentul senzorial	123
4.4 Sentimentul estetic	125
4.5 Sentimentul adevărului sau [al] intelectului	127
4.6 Sentimentul moral	129
4.7 Sentimentul religios	132
4.8 Sentimentul simpatetic și antipatetic	134
4.9 Sentimentul valorii proprii sau al demnității	137
V. Voința	140
5.1 Dezvoltarea voinței	141
5.2 Voința naturală	142
5.3 Voința instinctivă	143
5.4 Voința inteligentă	145
Note și comentarii	147

BIBLIOTECA DE FILOSOFIE ROMÂNEASCĂ
Colecție coordonată
de prof. dr. Adrian Michiduță

Au mai apărut:

- Adrian Michiduță, **Mircea Florian. Noi contribuții biobibliografice și documentare**, 2005, 92 p.
- Mircea Florian, **Filosofia timpului nostru. Publicistică, I (1909-1959)**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, 2005, 586 p.
- Mircea Florian, **Filosofia românească. Publicistică, II (1915- 1959)**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, 2005, 310 p.
- Eufrosin Poteca, **Însemnări autobiografice**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv și bibliografie de Adrian Michiduță, 2005, 116 p.
- Florian Roatiș, **Pledoarie pentru filosofia românească. Eseuri aproape polemice**, 2006, 200 p.
- J.G. Heineccius, **Filosofia cuvântului și a năravurilor**, tălmăcită în românește de Eufrosin Poteca, ediție critică, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, 2006, 444 p.
- I. Petrovici, **Filosofie și politică. Eseuri filosofice, discursuri și cuvântări politice**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și bibliografie de Adrian Michiduță, 2006, 316 p.
- Mircea Florian, **Logica recesivității**, ediție critică, studiu introductiv, note și bibliografie de Adrian Michiduță, 2006, 270 p.
- Lucian Cherata, **Scheme logico-structurale în dialogurile lui Platon**, 2007, 264 p.
- Neculai Mătăsaru (coordonator), **Actualitatea filosofiei lui Kant**, 2007, 248 p.
- Ion Petrovici, **Filosofie și metafizică**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, 2007, 300 p.

I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

1.1 Știința psihologiei

Psihologia este știința care se ocupă cu descrierea sufletului. Psihologia[1] este un cuvânt grecesc care înseamnă „psiho” suflet și „logos” știință. Deci, psihologia înseamnă știința sufletului. Cel mai mare filosof din lume n-a putut găsi locul unde se află sufletul la om și nici omul de știință nu l-a putut pipăi. Cu toate acestea nu putem zice că omul e lipsit de suflet. Sufletul ni se înfățișează numai prin fenomenele lui.

Ca să procedăm la descrierea, clasificarea și explicarea amănuntelor cu care se ocupă această știință e nevoie ca aceste amănunte să ni se pună mai dinainte în vedere. Spre acest scop să luăm un exemplu. Stăm în camera de lucru și citim o carte literară însemnată. Citind luăm cunoștință de cele cuprinse în scriere, simțim o plăcere și se naște în noi o pornire de a continua citirea.

Impresia ce o face scrisul asupra văzului e un *fenomen fizic*, iar cele ce se petrec în interiorul nostru, adică: dobândirea știrilor despre cele cuprinse în scriere, plăcerea ce o simțim citind și pornirea sau voința de a mai continua citirea, sunt *fenomene psihice*. Astfel de fenomene interioare se observă în orice acțiune a noastră și ele formează materialul studiului psihologiei. Totalitatea lor constituie sufletul. Deci, psihologia este știința sufletului și *sufletul este numele generic al unei clase de fenomene*.

1.2 Deosebirea dintre fenomenele psihice și fizice

Fenomenele fizice se pot constata prin ajutorul simțurilor. Pe cele psihice nu le putem constata cu nici unul din simțuri, din cauză că ele n-au nici o însușire fizică, fiind imateriale. Cele fizice se petrec în spațiu și timp, iar cele psihice se petrec numai în timp, având început, continuare și sfârșit.

Fenomenele psihice sunt: voința, bucuria, tristețea, cugetarea, veselia, etc. Fenomenele psihice n-au formă, dimensiuni, greutate. Singura parte comună a fenomenelor psihice și fizice este că ne sunt date numai în timp, fie succesiv, fie simultan.

1.3 Izvoarele științei despre suflet

Pentru a dezvolta știința despre suflet avem nevoie de două izvoare însemnate: *observația* și *experimentul*. Observația este de două feluri: observația noastră proprie, sau introspecția și observația externă, la alții. Introspecția[2] este atunci când observăm ceea ce se petrece în sufletul nostru.

I. Observația asupra noastră are avantaje și defecte. Avantajele introspecției sunt atunci când cunoaștem un fenomen psihic al nostru, pe care nimeni nu ni-l poate explica. Defectul introspecției este acela că nu putem fi în același timp și observator și observat; adică, ori întâi se va observa pe sine și apoi va observa pe altul, sau va observa întâi pe altul și apoi pe sine.

II. Observația asupra altuia se face în mod indirect, adică noi nu putem privi direct în sufletul altuia, ci îi punem întrebarea pentru a afla din spusele lui ceea ce el are în suflet. Observația asupra altora are și avantaje și defecte. Avantajul este atunci când

cineva spune ceea ce are în suflet, [iar] noi ne mulțumim cu ceea ce ne spune. Defectul observației asupra altora este că nu putem observa fenomenele sufletești ale cuiva, decât prin întrebările ce i le punem.

Experimentul se numește mijlocirea noastră de a afla starea sufletească a cuiva. Experimentul se practică atunci când nu se poate produce un fenomen de la sine, decât numai când provocăm. De exemplu: un învățător până nu pune întrebarea ca elevii să răspundă, poate aștepta mult și bine, căci fenomenele psihice nu se produc în sufletul copilului. Când învățătorul pune întrebarea, peste puțin timp, în elevii care știu se produce un fenomen psihic; cine știe, ridică mâna.

1.4 Creierii și nervii ca organe ale vieții sufletești

Creierii și nervii sunt organele cele mai de seamă ale vieții. Creierul este organ central, iar nervii pun creierul în legătură cu lumea înconjurătoare. Nervii sunt de două feluri: *motori* și *senzitivi*. Nervii senzitivi sunt aceia care aduc știri. De exemplu: nervul văzului, al auzului, al mirosului, al gustului și al pipăitului. Nervii [motori] sunt aceia care primesc ordin de la creier și ei stimulează sau strâng mușchii care se contractă și se produce mișcarea.

1.5 Mijloacele prin care putem feri creierul și nervii de primejdie

Creierul și nervii sunt de o mare însemnătate pentru om, deci trebuie să le dăm o mare îngrijire.

1. Să ferim creierul de lovituri, adică atunci când copiii sunt mici și nu-și dau seama de ce fac, să nu ne credem prea supărați și să recurgem la bătaie, dând cu palmele peste cap, cum fac unii oameni, crezând că prin bătaie le dau minte copiilor. Acesta e

cel mai mare rău pe care îl fac unii oameni inconștienți. Creierul la această vârstă fiind încă lichid, dintr-o lovitură sau o trântitură se tulbură.

2. Să ferim pe copii de băuturile alcoolice sau de băuturi adormitoare ca macul. Unii din oameni care obișnuiesc a fuma, lasă chiar pe copii ca să fumeze tutun. Desele gustări, oricât ar fi cantitățile gustate, îi amortează nervii și urmând să tot bea nu mai simte nimic, ba începe a simți o plăcere și ajunge a plânge când nu-i mai dă. Atunci omul zice: „că-i place”, dar nu își dă seama cât de periculos este pentru acel fraged copilăș și cât de mare rău îi fac aceste băuturi. Circumvoluțiile cerebrale fiind la copilul mic încă neformate, și creierul fiind încă lichid, se tâmpește copilul, și când ajunge mai mare nu mai este în stare ca să judece cum trebuie.

3. Să ferim copilășul de schimbarea prea repede a temperaturii și, mai ales, de curenții de aer.

4. Să ferim pe copil de ocupația prea încordată; căci la început, creierii nefiind bine formați, silindu-i prea mult, se strică.

Ce rău fac unii părinți care silesc pe copiii lor să memorizeze vreo poezie! Ei, când vin la școală, vin cu creierul obosit, pe când aceia care se jucau, săreau veseli în mijlocul naturii, când vin la școală au creierul limpede, neobosit și percep repede.

1.6 Mijloacele care ajută la formarea creierului și nervilor

Creierul și nervii, care sunt de o așa importanță pentru toată viața și în orice timp, ca orice organ, suferă dacă nu le dăm și lor o mare îngrijire.

a) Nu trebuie ca copilul să fie silit să mănânce mult la masă, pentru că el are stomacul mic și nu poate primi mult. Copilul după ce s-a jucat vine vesel și cere mamei ca să-i dea mâncare. Copilul are

nevoie de hrană ca să crească, ca organele lui să se dezvolte. Fiindcă are stomacul mai mic trebuie să mănânce mai des și câte puțin, decât rar și mult.

Omul adult are nevoie de hrană, pentru a-și întreține corpul care e deja format, iar copilul trebuie hrănit pentru a-și înlocui pierderile și pentru a crește.

1.7 Cele trei părți ale psihologiei

Dacă unui copil, când este mic, mama, sau altcineva, îi plimbă un clopoțel pe deasupra și începe să-l miște și, dacă copilul rămâne nemișcat, [ne]uitându-se la clopoțel, atunci zicem că acel copil este lipsit de cunoștință. Dacă însă îi plimbăm clopoțelul la stânga și la dreapta, [și] copilul își plimbă uitătura după el, atunci zicem că acel copil a început să cunoască. Deci, în acel copil s-a produs fenomenul psihic, *cunoașterea*. După ce l-a cunoscut el începe să râdă. Deci, în el s-a produs un nou fenomen psihic numit: *sentimentul*.

Sentimentul poate fi și neplăcut și atunci, copilul caută parcă să se ascundă sau parcă ar vrea să fie îndepărtat. Dacă copilul vede un lucru care îi place, întinde mâna ca și cum ar vrea să-l prindă. Atunci în el s-a produs sau s-a născut un alt fenomen psihic, *voința*.

Voința poate fi de a apropria un lucru sau de a îndepărta un lucru. De a îndepărta, e atunci când nu ne place un lucru și de a apropia este atunci când ne place un lucru.

Uitându-ne la un lucru, vom câștiga întâi:

- I) *Cunoașterea*;
- II) *Sentimentul*;
- III) *Voința*.

Să luăm un *exemplu*: Să presupunem că ne-am afla într-o cameră întunecoasă și ne apropiem de o sobă. Mai întâi observăm prin introspecție, că ceva

tare s-a atins de degetele noastre, apoi, că acel ceva are suprafața aspră. Dacă nouă ne este frig și soba este caldă simțim o plăcere, iar dacă este prea caldă simțim o neplăcere. Odată cu această plăcere sau neplăcere se naște în noi o voință de a sta dacă ne place sau de a pleca dacă nu ne place.

Cunoașterea, sentimentul și voința sunt fenomene psihice care variază după vârstă, după sex și după temperament[3]. Fenomenele psihice ale unui copil nu sunt la fel cu fenomenele psihice ale unui om mare. Fenomenele psihice ale unui copil nu sunt la fel cu fenomenele unei fetițe. La fetiță e mai dezvoltată frica și sentimentul iubirii, decât la un copil. Mai diferă aceste fenomene și după temperament. Așa, de *exemplu*: dacă ar fi doi copii de aceeași vârstă și mărime, totuși, fenomenele psihice ale lor pot să difere. Deosebirea de temperament atârnă de nervi. Psihologia va vorbi despre cunoaștere, sentimente și voință, deosebirea de la o vârstă la alta, de la un sex la altul și de temperamente.